

Opgave 1 [20pt]

Bereken

$$(a) \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{(x - \frac{\pi}{2})^2}{1 - \sin^2 x};$$

Het is bekend dat $1 - \sin^2 x = \cos^2 x$ en $\cos x = -\sin(x - \frac{\pi}{2})$ voor alle $x \in \mathbb{R}$. Dus

$$L = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{(x - \frac{\pi}{2})^2}{1 - \sin^2 x} = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{(x - \frac{\pi}{2})^2}{\cos^2 x} = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{(x - \frac{\pi}{2})^2}{\sin^2(x - \frac{\pi}{2})}.$$

De substitutie $y = x - \frac{\pi}{2}$ geeft dan

$$L = \lim_{y \rightarrow 0} \frac{y^2}{\sin^2 y} = \lim_{y \rightarrow 0} \left(\frac{y}{\sin y} \right)^2 = \left(\lim_{y \rightarrow 0} \frac{y}{\sin y} \right)^2 = \left(\frac{1}{\lim_{y \rightarrow 0} \frac{\sin y}{y}} \right)^2 = \left(\frac{1}{1} \right)^2 = 1,$$

omdat de functie $z \mapsto z^2$ continu is en $\lim_{y \rightarrow 0} \frac{\sin y}{y} = 1 \neq 0$.

$$(b) \lim_{n \rightarrow \infty} (\sqrt{n+1} - \sqrt{n})\sqrt{n}.$$

Er geldt

$$a_n = \frac{(\sqrt{n+1} - \sqrt{n})(\sqrt{n+1} + \sqrt{n})\sqrt{n}}{\sqrt{n+1} + \sqrt{n}} = \frac{\sqrt{n}}{\sqrt{n+1} + \sqrt{n}} = \frac{1}{1 + \sqrt{1 + \frac{1}{n}}}.$$

De functie

$$f(x) = \frac{1}{1 + \sqrt{1+x}}$$

is continu in $x = 0$, omdat

- de functie $x \mapsto 1 + x$ is continu in $x = 0$ als de som van twee continue functies;
- de functie $y \mapsto \sqrt{y}$ is continu in $y = 1$;
- de functie $x \mapsto \sqrt{1+x}$ is continu in $x = 0$ als de samenstelling van twee continue functies;
- de functies $g(x) = 1 + \sqrt{1+x}$ is continu in $x = 0$ als de som van twee continue functies;
- $1/g(x)$ is continu in $x = 0$ omdat g continu is in $x = 0$ en $g(0) = 2 \neq 0$.

Ook geldt

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0.$$

Hieruit volgt dat

$$\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = f(0) = \frac{1}{1 + \sqrt{1+0}} = \frac{1}{2}.$$

Opgave 2 [15pt]

Beschouw de functie $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ gegeven door

$$f(x) = \frac{1}{1 + |x|} .$$

Ga na of f differentieerbaar is in $x = 0$.

Beschouw het differentiequotient $Q : \mathbb{R} \setminus \{0\} \rightarrow \mathbb{R}$ van f in $x = 0$,

$$Q(h) = \frac{f(h) - f(0)}{h} = -\frac{|h|}{h(1 + |h|)}$$

met $\text{Dom}(Q) = \mathbb{R} \setminus \{0\}$. Stel dat

$$\lim_{h \rightarrow 0} Q(h) = q$$

voor een $q \in \mathbb{R}$. Merk op dat q uniek is, omdat 0 een limietpunt is van $\text{Dom}(Q)$. Dan

$$\lim_{n \rightarrow \infty} Q(h_n) = q$$

voor iedere rij $(h_n)_{n \geq 1}$ met $h_n \neq 0$ en zo dat $\lim_{n \rightarrow \infty} h_n = 0$.

Neem eerst

$$h_n = \frac{1}{n} .$$

Dan

$$\lim_{n \rightarrow \infty} Q(h_n) = -\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{1 + \frac{1}{n}} = -1$$

omdat de rationale functie

$$x \mapsto \frac{1}{1 + x}$$

continu is in $x = 0$. Nemen we

$$h_n = -\frac{1}{n} ,$$

dan

$$\lim_{n \rightarrow \infty} Q(h_n) = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{1 + \frac{1}{n}} = 1 .$$

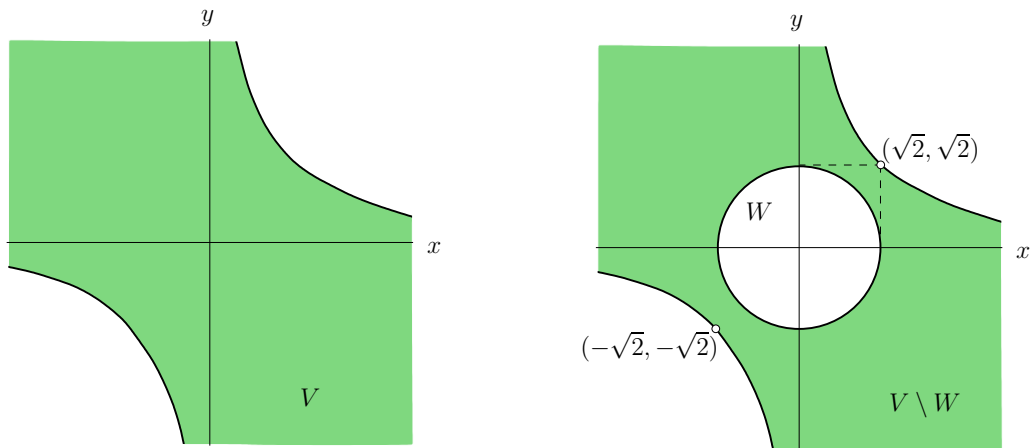
We zouden moeten hebben $q = -1$ en $q = 1$, tegenstelling. Dus heeft $Q(h)$ geen limiet in $h = 0$. De functie f is niet differentieerbaar in $x = 0$.

Opgave 3 [15pt]

Zij $V = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid xy < 2\} \subset \mathbb{R}^2$. Met deze V definiëren we $W \subset \mathbb{R}^2$ door

$$W = \{(x, y) \in V \mid x^2 + y^2 \leq 2\} .$$

(a) Schets V en W .

(b) Is W gesloten in $\mathbb{R}^2$? Waarom wel of waarom niet?

We hebben

$$W = \{(x, y) \in V \mid x^2 + y^2 \leq 2\} = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid x^2 + y^2 \leq 2\}$$

omdat voor ieder punt $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ met $x^2 + y^2 \leq 2$ geldt dat $xy < 2$. Inderdaad, in het grens geval

$$y = \frac{2}{x}, \quad x \neq 0,$$

geldt

$$x^2 + y^2 - 2 = x^2 + \frac{4}{x^2} - 2 = \frac{x^2 - 2x^2 + 4}{x^2} = \frac{(x^2 - 1)^2 + 3}{x^2} > 0.$$

Dus is W een gesloten bol in $\mathbb{R}^2$.

(c) Is W gesloten in V ? Waarom wel of waarom niet?

Het complement van W in V ,

$$V \setminus W = U := \{(x, y) \in V \mid x^2 + y^2 > 2\}$$

is open in V . Inderdaad is U het volledige origineel van het open interval $]2, \infty[$ onder de continue functie $f : V \rightarrow \mathbb{R}$ gegeven door $f(x, y) = x^2 + y^2$. Dus is W gesloten in V .

Opgave 4 [20pt]

Zij (V, d) een metrische ruimte met de afstand functie d . We definiëren een functie $\tilde{d} : V \times V \rightarrow \mathbb{R}$ met de formule

$$\tilde{d}(x, y) = \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)}, \quad x, y \in V.$$

Bewijs dat $(V, \tilde{d})$ ook een metrische ruimte is.

Hint: Om de driehoeksongelijkheid te bewijzen, laat zien dat voor $a, b, c \geq 0$ de ongelijkheid $a + b - c \geq 0$ impliceert:

$$\frac{a}{1+a} + \frac{b}{1+b} - \frac{c}{1+c} \geq 0.$$

(i) Voor alle $x, y \in V$ geldt

$$\tilde{d}(x, y) = \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)} \geq 0$$

omdat $d(x, y) \geq 0$ voor alle $x, y \in V$. Verder is $\tilde{d}(x, y) = 0$ dan en slechts dan als $d(x, y) = 0$. Maar dat kan alleen als $x = y$.

(ii) We hebben

$$\tilde{d}(x, y) = \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)} = \frac{d(y, x)}{1 + d(y, x)} = \tilde{d}(y, x)$$

omdat $d(x, y) = d(y, x)$ voor alle $x, y \in V$.

(iii) Laat $a, b, c \geq 0$ zijn waarvoor $a + b - c \geq 0$. Dan

$$\frac{a}{1+a} + \frac{b}{1+b} - \frac{c}{1+c} = \frac{(a+b-c) + ab(2+c)}{(1+a)(1+b)(1+c)} \geq 0.$$

Voor $x, y, z \in V$ definiëer $a := d(x, z), b := d(z, y), c := d(x, y)$. Er geldt $a, b, c \geq 0$ en $d(x, y) \leq d(x, z) + d(z, y)$ zodat $a + b - c \geq 0$. We hebben dus

$$\frac{a}{1+a} + \frac{b}{1+b} - \frac{c}{1+c} \geq 0$$

ofwel $\tilde{d}(x, y) \leq \tilde{d}(x, z) + \tilde{d}(z, y)$ voor alle $x, y, z \in V$. Hiermee is de driehoeksongelijkheid bewezen.

We zien dat $\tilde{d}$ alle eigenschappen van de afstandfunctie heeft, dus is $(V, \tilde{d})$ een metrische ruimte.

Opgave 5 [20pt]

Zij $(a_n)_{n \in \mathbb{N}}$ een rij in $\mathbb{R}$ zodanig dat $a_0 = 3$ en

$$a_{n+1} = \frac{a_n}{2} + \frac{2}{a_n}$$

voor $n \geq 0$.

(a) Bewijs dat $a_n \geq 2$ voor alle $n \in \mathbb{N}$.

Hint: Laat eerst laat dat

$$\frac{x}{2} + \frac{2}{x} \geq 2$$

voor alle $x \geq 2$. Pas dan de inductie naar n toe.

We hebben

$$\frac{x}{2} + \frac{2}{x} - 2 = \frac{x^2 - 4x + 4}{2x} = \frac{(x-2)^2}{2x} \geq 0$$

voor alle $x \geq 2$. Dus, inderdaad

$$\frac{x}{2} + \frac{2}{x} \geq 2$$

voor alle $x \geq 2$.

Stel dat $a_n \geq 2$ voor een $n \in \mathbb{N}$. Dan

$$a_{n+1} = \frac{a_n}{2} + \frac{2}{a_n} \geq 2.$$

Ook geldt dat $a_0 = 3 \geq 2$. Met inductie naar n krijgen we dat $a_n \geq 2$ voor alle $n \in \mathbb{N}$.

(b) Bewijs dat $a_{n+1} \leq a_n$ voor alle $n \in \mathbb{N}$.

Hint: Gebruik (a).

Als $x \geq 1$ dan

$$\frac{1}{x} \leq x.$$

Uit (a) volgt dat $\frac{a_n}{2} \geq 1$ voor alle $n \in \mathbb{N}$. Hieruit blijkt dat

$$\frac{2}{a_n} \leq \frac{a_n}{2}.$$

Dus

$$a_{n+1} = \frac{a_n}{2} + \frac{2}{a_n} \leq \frac{a_n}{2} + \frac{a_n}{2} = a_n$$

ofwel $a_{n+1} \leq a_n$ voor alle $n \in \mathbb{N}$.

(c) Bewijs dat (a_n) convergent is en bereken $a = \lim_{n \rightarrow \infty} a_n$.

De rij (a_n) is naar beneden begrensd (wegens (a)) en monotoon dalend (wegens (b)). Dus is (a_n) convergent, d.w.z. bestaat er een $a \in \mathbb{R}$ zo dat

$$\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = a.$$

Bovendien is $a \geq 2$. De functie

$$f(x) = \frac{x}{2} + \frac{2}{x}$$

is continu in elke $x \neq 0$. De limietovergang $n \rightarrow \infty$ in

$$a_{n+1} = f(a_n)$$

levert

$$a = f(a) \quad \text{ofwel} \quad a = \frac{a}{2} + \frac{2}{a}.$$

Dus voldoet a aan de vergelijking $a^2 = 4$. Deze vergelijking heeft twee oplossingen: $a = 2$ en $a = -2$.

De tweede is uitgesloten wegens $a \geq 2$. Dus $a = 2$.

Bonus Opgave [10pt]

Neem het interval $[0, 1] \subset \mathbb{R}$ en knip daar het middelste derde $]\frac{1}{3}, \frac{2}{3}[$ uit weg. Er blijven twee intervallen over: $[0, \frac{1}{3}]$ en $[\frac{2}{3}, 1]$. Uit elk van deze twee intervallen knippen we weer het middelste deel weg. Als we dat nu oneindig veel keer doen, vinden we als limiet de *Cantorverzameling* Λ .

Bewijs dat Λ gesloten is in $\mathbb{R}$.

De intervallen $]-\infty, 0[$ en $]1, \infty[$ zijn open in $\mathbb{R}$. Ieder uitgeknipte middelste derde is een open interval. Dus is de Cantorverzameling Λ het complement in $\mathbb{R}$ van de (oneindig veel) open deelverzamelingen. Deze vereniging is open. Dus is het complement gesloten. De Cantorverzameling Λ is dus gesloten.